

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS



2015 METŲ SAUSIO MĖNESIO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA

PARENGTA LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO
TEISĖS TYRIMŲ IR APIBENDRINIMO DEPARTAMENTO

Pastaba. Šioje apžvalgoje pateikiamos neoficialios Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – ir LAT) procesinių sprendimų santraukos. Šis dokumentas yra skirtas tik informavimo tikslais. Oficialius ir pilnus sprendimų tekstus galite rasti LAT interneto svetainėje www.lat.lt.

TURINYS

I. ADMINISTRACINIŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ BYLOS	3
ATPK 210 straipsnio taikymas	3
<i>Dėl ATPK 210 straipsnio 2 dalyje numatytos nuobaudos – automobilio konfiskavimo</i>	<i>3</i>
ATPK 272 straipsnio taikymas	3
<i>Dėl administracinėn atsakomybėn traukiamo asmens teisės naudotis vertėjo paslaugomis</i>	<i>3</i>
II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS	4
1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas	4
BK 37 ir 236 straipsnių taikymas	4
<i>Dėl BK 236 straipsnyje numatyto nusikaltimo nepripažinimo mažareikšmiu</i>	<i>4</i>
BK 154 straipsnio taikymas.....	5
<i>Dėl asmens sąžiningo kreipimosi į teisėsaugos institucijas ir pranešimo apie padarytus ar daromus teisės pažeidimus nepripažinimo asmens garbę ir orumą žeminančių žinių paskleidimu.....</i>	<i>5</i>
BK 183 straipsnio taikymas.....	5
<i>Dėl baudžiamosios ir civilinės atsakomybės atskyrimo.....</i>	<i>5</i>
BK 207 ir 300 straipsnių taikymas	6
<i>Dėl BK 207 ir 300 straipsniuose numatytų nusikalstamų veikų sutapties</i>	<i>6</i>
BK 228 straipsnio taikymas.....	6
<i>Dėl piktnaudžiavimo subjekto ir didelės žalos nustatymo</i>	<i>6</i>
2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas	7
BPK 22 straipsnio 3 dalies, 44 straipsnio 7 dalies, 301 straipsnio 1 dalies taikymas.....	7
<i>Dėl liudytojo parodymų, gautų iš kitos baudžiamosios bylos, panaudojimo</i>	<i>7</i>
BPK 3, 215 straipsnių, 346 straipsnio 1 dalies taikymas.....	8
<i>Dėl ikiteisminio tyrimo nutraukimo dėl pernelyg ilgos ikiteisminio tyrimo trukmės</i>	<i>8</i>
III. CIVILINĖS BYLOS	9
Negaliojantys sandoriai	9
<i>Dėl buto ir žemės sklypo pirkimo–pardavimo sandorio negaliojimo</i>	<i>9</i>
Ieškinio senatis	10
<i>Dėl ieškinio senaties termino skaičiavimo reikalavimams solidariąją prievolę turintiems bendraskoliams pareikšti</i>	<i>10</i>
Daiktinė teisė	10
<i>Dėl administraciniu aktu nustatyto servituto atlygintinumo.....</i>	<i>10</i>
<i>Dėl CPK 723 straipsnio 3 dalies taikymo (netaikymo) vykdant išieškojimą pagal hipotekos kreditoriaus reikalavimą</i>	<i>11</i>
<i>Dėl restitucijos taikymo, valstybei taisant padarytas klaidas dėl neteisėto nuosavybės perdavimo, ir turto vertės kompensavimo adekvatumo, sprendžiant teisės netrukdomai naudotis nuosavybe ribojimo klausimą</i>	<i>12</i>
Paveldėjimo teisė	13
<i>Dėl asmeninio testamentavimo tvirtinimo sąlygų.....</i>	<i>13</i>
Civilinė atsakomybė.....	14
<i>Dėl vienkartinės draudimo išmokos apdraustajam mirus, mokamos pagal Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymą, ir asmenų, kuriems jos išmokėtos, patirtos žalos dydžio santykio.....</i>	<i>14</i>
<i>Dėl sutuoktinio mirties atveju likusio gyvo sutuoktinio, kuriam išmokėtos vienkartinės socialinio draudimo išmokos, patirtos turtinės žalos (netektų pajamų) dydžio nustatymo kriterijų</i>	<i>15</i>
<i>Dėl finansų tarpininko civilinės atsakomybės rūšies ir teisės normų, reglamentuojančių mišrią kaltę, taikymo</i>	<i>16</i>
Civilinio proceso teisė	16
<i>Dėl antstolio pareigos siųsti raginimą įvykdyti teismo įsakymą geruoju</i>	<i>16</i>
<i>Dėl drausminių nuobaudų advokatams skyrimo ir ginčų nagrinėjimo.....</i>	<i>17</i>
<i>Dėl CPK 83 straipsnio 1 dalies 10 punkto aiškinimo</i>	<i>18</i>
Statybų teisė.....	18
<i>Dėl normų, reglamentuojančių savavališkos statybos padarinių šalinimą, taikymo.....</i>	<i>18</i>
Bankroto teisė.....	19
<i>Dėl atsisakymo iškelti bankroto bylą fiziniam asmeniui.....</i>	<i>19</i>
<i>Dėl pareigos nustatyti actio Pauliana taikymo sąlygą – trečiojo asmens, sudariusio su skolininku laidavimo sutartį, nesąžiningumą – ir restitucijos taikymo, pripažinus laidavimo sutartį negaliojančia CK 6.66 straipsnio pagrindu.....</i>	<i>20</i>

I. ADMINISTRACINIŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ BYLOS

ATPK 210 straipsnio taikymas

Dėl ATPK 210 straipsnio 2 dalyje numatytos nuobaudos – automobilio konfiskavimo

Teisėjų kolegija šioje byloje konstatavo, kad pagal ATPK 210 straipsnio 2 dalį gabenimo ir kitų priemonių, skirtų kontrabandos daiktams per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabenti arba jiems slėpti, konfiskavimas nėra privalomas – šį klausimą sprendžia teismas, atsižvelgęs į bylos aplinkybes. Teisėjų kolegija nurodė, kad administracinės nuobaudos taikymas turi atitikti proporcingumo reikalavimą – tarp padaryto teisės pažeidimo ir už šį pažeidimą nustatytos nuobaudos, siekiamo tikslo ir priemonių šiam tikslui pasiekti turi būti teisinga pusiausvyra. Teisinga ir protinga laikytina tokia nuobauda, kurią paskyrus gali būti pasiekti nuobaudos tikslai ir kuri, vertinant pažeidimo pobūdį, aplinkybes, pažeidėjo asmenybę, nėra per griežta. Kontrabandos byloje, kai kontrabandos gabenimo priemonės konfiskavimas skiriamas tik kaip papildoma nuobauda, teisėjų kolegijos teigimu, būtina atsižvelgti ir į proporcingumo principo reikalavimus, kurie kildinami iš Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje suformuluotos nuostatos, kad konstituciniai teisingumo, teisinės valstybės principai suponuoja ir tai, kad už teisės pažeidimus valstybės nustatomos poveikio priemonės turi būti proporcingos (adekvačios) teisės pažeidimui, jos turi atitikti siekiamus teisėtus ir visuotinai svarbius tikslus, neturi varžyti asmens akivaizdžiai labiau negu reikia šiems tikslams pasiekti; tarp siekiamo tikslo nubausti teisės pažeidėjus ir užtikrinti teisės pažeidimų prevenciją ir pasirinktų priemonių šiam tikslui pasiekti turi būti teisinga pusiausvyra (proporcingumas). Teisėjų kolegija taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad šioje administracinio teisės pažeidimo byloje kontrabandai daryti buvo panaudotas ne nuosava, bet kitam juridiniam asmeniui priklausanti transporto priemonė, todėl jos konfiskavimo proporcingumo klausimas pirmiausia sietinas su automobilio savininko teisėtų interesų apsauga. Kartu teisėjų kolegija pažymėjo, kad, vertinant transporto priemonių konfiskavimo taikymo teisėtumą, atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad iš Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio nuostatų, jog nuosavybės teises saugo įstatymai, ATPK 26 straipsnio 1 dalies nuostatų, kad be apribojimų gali būti konfiskuojami tik pažeidėjui nuosavybės teise priklausantys daiktai, išplaukia, kad kitiems asmenims nuosavybės teise priklausantys daiktai gali būti konfiskuojami tik išimtiniais atvejais, atidžiai įvertinus padarytos kontrabandos pavojingumą, atkreipiant dėmesį į tai, kaip savininkas kontrabandos gabenimo priemonę perdavė pažeidėjui arba kaip kitaip buvo sudarytos sąlygos tuo daiktu pasinaudoti, t. y. tokiais atvejais būtina nustatyti, jog savininkas su jam priklausančiu daiktu nesielgė taip rūpestingai, kad kiti asmenys jo negalėtų panaudoti priešingai visuomenės interesams.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. sausio 6 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-13-2015

ATPK 272 straipsnio taikymas

Dėl administracinės atsakomybės traukiamo asmens teisės naudotis vertėjo paslaugomis

Teisėjų kolegija šioje byloje pabrėžė, kad Lietuvos Respublikos Konstitucijos 117 straipsnio 2 dalyje nustatyta, jog teismo procesas Lietuvoje vyksta valstybine kalba, o to paties straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad asmenims, nemokantiems lietuvių kalbos, garantuojama teisė dalyvauti tardymo ir teisiniuose veiksmuose per vertėją. Įgyvendinant šias nuostatas, ATPK 272 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad administracinės atsakomybės traukiamas asmuo turi teisę kalbėti gimtąja kalba arba ta kalba, kurią jis moka, ir naudotis vertėjo paslaugomis, jeigu nemoka lietuvių kalbos. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 3 dalies e punkte įtvirtina kaltinamo nusikaltimo padarymu asmens teisė nemokamai naudotis vertėjo pagalba, jeigu jis nesupranta ar nekalba teismo procese vartojama kalba, kuri yra viena iš

kaltinamo nusikaltimo padarymu asmens teisės į teisingą bylos nagrinėjimą dalių. Anot teisėjų kolegijos, pagrindinė šios teisės paskirtis užtikrinti kaltinamo nusikaltimo padarymu asmens veiksmingą dalyvavimą bylos procese.

Nagrinėjamoje byloje administracinėn atsakomybėn patrauktas asmuo V. Š. teigė, kad jis tik šiek tiek supranta šnekamąją lietuvių kalbą, tačiau su savo artimaisiais bendrauja ne lietuvių kalba; jo lietuvių kalbos žinių nepakako procesinėms teisėms įgyvendinti. Byloje nėra duomenų apie tai, kad pareiškėjas dėl šių aplinkybių klaidintų teismą – priešingai, V. Š. žodžius patvirtina byloje esantis jo paaiškinimas, kuris surašytas iškraipytais lietuvių kalbos žodžiais, pasinaudojant rusų kalbos abėcėle. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad nors byloje yra rašytinis šio paaiškinimo vertimas į lietuvių kalbą, tačiau duomenų apie vertėjo dalyvavimą tiek surašant administracinio teisės pažeidimo protokolą, tiek nagrinėjant bylą teisme nėra. Atsižvelgiant į visas šias aplinkybes, konstatuota, kad veiksmingam pareiškėjo dalyvavimui bylos nagrinėjimo procese užtikrinti buvo būtina sudaryti jam galimybę naudotis vertėjo paslaugomis, tačiau byloje nėra duomenų apie tai, jog tokia galimybė jam buvo sudaryta. Vien tai, jog V. Š. jam paskirtą baudą sumokėjo, užbaigė papildomus vairuotojų mokymus ir atgavo vairuotojo pažymėjimą, nesuteikia pagrindo išvadai, kad V. Š. dalyvavimas bylos nagrinėjimo procese buvo veiksmingas, nes šios aplinkybės yra susijusios su teismo nutarimo vykdymu, o ne bylos nagrinėjimu.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. sausio 6 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-11-2015

II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS

1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas

BK 37 ir 236 straipsnių taikymas

Dėl BK 236 straipsnyje numatyto nusikaltimo nepripažinimo mažareikšmiu

Kasacinis teismas šioje baudžiamojoje byloje pažymėjo, kad pagal BK 37 straipsnį nusikaltimą padaręs asmuo gali būti teismo atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės, jeigu dėl padarytos žalos dydžio, nusikaltimo dalyko ar kitų nusikaltimo požymių ypatumų veika pripažįstama mažareikšme. Iš baudžiamosios bylos matyti, kad B. N. kreipėsi į prokuratūrą su skundu dėl policijos pareigūno M. B. nusikalstamos veikos, išdėstydamas faktines aplinkybes ir tvirtindamas, kad policijos pareigūno M. B. veiksmai vertintini kaip piktnaudžiavimas tarnyba, nors, kaip nustatyta byloje, M. B. tokių veiksmų neatliko. Dėl šio B. N. skundo prokuroras atliko pareiškimo patikrinimo veiksmus, sprendė klausimą dėl ikiteisminio tyrimo pradėjimo, priėmė nutarimą nepradėti ikiteisminio tyrimo. Taigi prokuratūros pareigūnai turėjo skirti laiką nebūto nusikaltimo aplinkybėms aiškintis. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad šią veiką B. N. padarė turėdamas tikslą, kad dėl policijos pareigūno M. B. veikos būtų pradėtas ikiteisminis tyrimas ir jis būtų patrauktas baudžiamojon atsakomybėn dėl piktnaudžiavimo tarnyba, t. y. būtų sutrukdyta šio pareigūno teisėta veikla. Be to, teisėjų kolegija nurodė, kad iš B. N. prokuratūrai paduoto skundo matyti, jog jis jame išdėstė žinomai melagingą informaciją apie nebūto pareigūno veiksmus. Dėl to teisėjų kolegija konstatavo, kad esant tokiai situacijai negali būti daroma išvada, jog B. N. yra persekiojamas už pilietišką poelgį pranešti apie, tikėtina, padarytą nusikalstamą veiką, su juo susidorojama, o BK 236 straipsnis naudojamas kaip įrankis neįtinkančių asmenims persekioti. Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad BK 236 straipsnis negali būti taikomas, kai asmuo, pranešantis apie, jo manymu, padarytą nusikalstamą veiką, sąžiningai klysta vertindamas tam tikrą situaciją. Tuo tarpu šioje baudžiamojoje byloje situacija yra kita – B. N. skunde buvo sąmoningai melagingai nurodytos 2011 m. vasario 1 d. Tauragės apskrities VPK patalpose vykusio pokalbio aplinkybės.

*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos
2015 m. sausio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-20-507/2015*

BK 154 straipsnio taikymas

Dėl asmens sąžiningo kreipimosi į teisėsaugos institucijas ir pranešimo apie padarytus ar daromus teisės pažeidimus nepripažinimo asmens garbę ir orumą žeminančių žinių paskleidimu

Kasacinis teismas šioje baudžiamojoje byloje pažymėjo, kad pagal teismų praktiką asmens sąžiningas kreipimasis į valstybės institucijas dėl pažeistų teisių ar interesų gynimo bei pranešimas apie padarytus ar daromus teisės pažeidimus nėra asmens garbę ir orumą žeminančių žinių paskleidimas. Toks veiksmas nelaikytinas tikrovės neatitinkančios informacijos, galinčios paniekinti ar pažeminti kitą asmenį arba pakirsti pasitikėjimą juo, paskleidimu ir BK 154 straipsnio taikymo prasme.

Teisėjų kolegija konstatavo, kad D. B. kreipimasis į policiją dėl galbūt jos pažeistų teisių gynimo – prašymas ištirti grasinimus ją nušauti, nelaikytinas šmeižiančios informacijos paskleidimu, nes iš byloje nustatytų aplinkybių matyti, kad D. B. pirmiausia siekė ne paskleisti neigiamą informaciją apie J. K., o tik teisės aktų nustatyta tvarka norėjo, kad būtų ištirtos jos nurodytos aplinkybės apie neva prieš ją padarytas nusikalstamas veikas. Šią informaciją priėmė bei BPK numatyta tvarka ištyrė kompetentingi policijos pareigūnai, tik jiems ši informacija ir buvo skirta. Be to, kasacinis teismas atkreipė dėmesį, kad tai, jog D. B. pareiškimuose policijai išdėstyta informacija nepasitvirtino; jos pareiškimuose nurodytos aplinkybės dėl grasinimo nužudyti neparemtos objektyviai egzistuojančiais faktais; dėl pareiškimų atsisakyta J. K. iškelti baudžiamąsias bylas, nesudaro pagrindo kvalifikuoti jos veiksmų pagal BK 154 straipsnio 1 dalį, nes asmuo, pateikdamas tam tikrą informaciją apie padarytą nusikalstamą veiką teisėsaugos institucijoms, prašydamas pradėti ikiteisminį tyrimą yra įsitikinęs tokios informacijos teisingumu ir visų pirma turi tikslą apginti, jo manymu, pažeistas teises, o ne apšmeižti kitus asmenis. Kartu teisėjų kolegija pažymėjo, kad baudžiamoji atsakomybė už nekalto asmens melagingą įskundimą ir pranešimą apie nebūtą nusikaltimą yra numatyta ne BK 154, o 236 straipsnyje.

*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos
2015 m. sausio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-91/2015*

BK 183 straipsnio taikymas

Dėl baudžiamosios ir civilinės atsakomybės atskyrimo

Kasacinis teismas šioje baudžiamojoje byloje pažymėjo, kad, nagrinėjant baudžiamųjų ir civilinių teisinių santykių atribojimo klausimą turto pasisavinimo ir iššvaistymo bylose, teismų praktikoje ne kartą konstatuota, kad sudarant sutartis dėl materialinių vertybių paprastai atsiranda civiliniai teisiniai santykiai, kurie gali peraugti į baudžiamuosius teisinius santykius tik esant tam tikroms sąlygoms, kurios siejamos su sudarytų civilinių sutarčių vykdymo objektyviu pasunkinimu, vienos iš sutarties šalių sąmoningais veiksmais, užkertančiais kelią vykdyti sutartį. Tais atvejais, kai kyla abejonių, ar kaltininko veika atitinka nusikaltimo (turto pasisavinimo) požymius, ar turi būti taikoma civilinė teisinė atsakomybė, atsižvelgiama į tai, ar kaltininkas sąmoningai sudarė situaciją, kad nukentėjusysis negalėtų civilinėmis teisinėmis priemonėmis atkurti savo pažeistos teisės arba toks pažeistų teisių gynimo būdas būtų esmingai pasunkintas.

Teisėjų kolegija nurodė, kad šioje baudžiamojoje byloje nustatyta, jog V. K. ir R. B. sudarytos žodinės sutarties pagrindu pastarajam buvo patikėtas automobilis GAZ 21, kurį šis turėjo nustatytais terminais ir kaina atrestauruoti; R. B. už automobilio restauravimą iš anksto buvo sumokėta 10 000 Lt (2896,20 Eur) ir 3000 Eur; automobilio restauravimas buvo baigtas 2011 m. gegužės 26 d., todėl nukentėjusysis atvyko jo pasiimti, tačiau kilo konfliktas dėl likusios

nesumokėtos darbų ir panaudotų detalių kainos; nepavykus susitarti, R. B. automobilio GAZ 21, kurio vertė tuo metu buvo 30 000 Lt (8688,60 Eur), savininkui V. K. negrąžino ir jį paslėpė nežinomoje vietoje. Taigi tam tikru momentu R. B., viršydamas jam suteiktus įgaliojimus turtui ir pažeisdamas turto savininko valią, pradėjo elgtis su jam patikėtu automobiliu kaip su savo turtu, pasisavino jį, o tolesnė įvykių eiga parodė, kad galimybė disponuoti šiuo automobiliu iš nukentėjusiojo buvo atimta ne laikinai, kol nebus išspręstas nesutarimas, bet negrįžtamai – automobilio likimas ir buvimo vieta iki šiol nežinomi. Be to, nuteistasis ėmė melagingai tvirtinti, kad nukentėjusysis automobilį atsiėmė, ir neigti restauravimo darbų finansavimo faktą. Teisėjų kolegijos nuomone, visa tai rodo, kad dėl tyčinių pavojingų nuteistojo veiksmų nukentėjusysis ne tik neteko savo turto ir patyrė žalą, bet ir buvo iš esmės apsunkintos jo galimybės atkurti pažeistas teises civilinėmis teisinėmis priemonėmis. Dėl to teisėjų kolegija konstatavo, kad tokie nuteistojo veiksmai turi būti vertintini ne vien kaip savo sutartinių įsipareigojimų neįvykdymas, bet ir kaip nusikalstamas svetimo turto užvaldymas (pasisavinimas) bei kvalifikuotini pagal BK 183 straipsnio 1 dalį.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. sausio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-132/2015

BK 207 ir 300 straipsnių taikymas

Dėl BK 207 ir 300 straipsniuose numatytų nusikalstamų veikų sutapties

Kasacinis teismas šioje baudžiamojoje byloje pažymėjo, kad pagal teismų praktiką žinomai netikrų ar žinomai suklastotų dokumentų panaudojimas ar realizavimas sukčiaujant papildomai pagal BK 300 straipsnį nekvalifikuojamas, nes netikri ar suklastoti dokumentai panaudojami ar realizuojami kaip priemonė turtui įgyti. Kita vertus, tokios veikos, kai kaltininkas pats pagamina netikrą dokumentą ar suklastojo tikrą dokumentą ir jį panaudojo siekdamas pagrindinio savo tikslo (įgyti svetimą turtą, turtinę teisę, išvengti turtinės prievolės ar jos panaikinimo), esant atitinkamoms faktinėms aplinkybėms, gali būti kvalifikuojamos pagal straipsnio, numatančio sukčiavimą, ir 300 straipsnio atitinkamose dalyse numatytų nusikalstamų veikų sutaptį.

Šioje baudžiamojoje byloje pirmosios bei apeliacinės instancijos teismai neginčytinai nustatė, kad A. V. savo parašu patvirtino į dokumentą įtrauktų objektyvios tikrovės neatitinkančių duomenų tikrumą ir teisingumą, o vėliau, turėdamas tikslą gauti Europos Sąjungos paramos ir Lietuvos biudžeto lėšų, šiuos žinomai suklastotus finansinės atskaitomybės dokumentus panaudojo, pridėdamas juos kaip reikalaujamus priedus prie pateikiamų paraiškų VŠĮ „Lietuvos verslo paramos agentūrai“. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad iš nustatytų baudžiamosios bylos aplinkybių matyti, kad A. V. žinojo tikrą įmonės padėtį, t. y. jog įmonė nedirba pelningai, nes reikalavo sudaryti atskaitomybę, kurioje nebūtų nuostolio. Vadinasi, A. V., pasirašydamas iš buhalterinės apskaitos programos atspausdintus dokumentus ir žinodamas, kad juose nurodyti duomenys yra tik preliminarūs, apytiksliai, įtvirtino dokumentuose nurodytą tikrovės neatitinkančią informaciją ir pateikė agentūrai, patvirtindamas, kad duomenys yra tikri. Dėl to teisėjų kolegija konstatavo, kad pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai A. V. veiksmus pagrįstai kvalifikavo pagal BK 207 straipsnį ir 300 straipsnio 1 dalį.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. sausio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-137/2015

BK 228 straipsnio taikymas

Dėl piktnaudžiavimo subjekto ir didelės žalos nustatymo

Kasacinis teismas šioje baudžiamojoje byloje nurodė, kad BK 228 straipsnyje numatyto nusikaltimo vykdytojas yra specialaus subjekto požymius turintis asmuo – valstybės tarnautojas

arba jam prilygintas asmuo. Atsižvelgdama į tai, teisėjų kolegija pabrėžė, kad tokio pobūdžio bylose pirmiausia turi būti nuspręsta, ar asmuo, kuris kaltinamas BK 228 straipsnyje numatytos nusikalstamos padarymu, yra valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo.

Teisėjų kolegija, pažymėjusi, kad viešieji interesai, kaip įstatymo saugoma vertybė, gali būti suprantami ir kaip visuomenės suinteresuotumas, kad ne tik valstybės tarnautojai, bet ir kiti viešojo ar net privataus sektorių darbuotojai, įgalioti spręsti įvairius visuomenei svarbius klausimus (valstybės tarnautojui prilyginti asmenys), darytų tai nešališkai, teisingai, įstatymų nustatyta tvarka; žalą viešiesiems interesams (ar grėsmę tokiai žalai atsirasti) gali sukelti ir asmens, turinčio teisę atstovauti privačiam juridiniam asmeniui, piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi ar tarnybos įgaliojimų viršijimas, konstatavo, kad nuteistoji K. M., kaip UAB (*duomenys neskelbtini*) banko Kauno filialo direktorė, turinti teisę veikti šios bendrovės vardu, įvertinus jos veiksmų reikšmingumą viešiesiems interesams, buvo pagrįstai pripažinta valstybės tarnautojui prilygintu asmeniu ir kartu nusikalstamos veikos, numatytos BK 228 straipsnio, subjektu.

Kartu teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad didelė žala, atsiradusi dėl piktnaudžiavimo, gali būti tiek turtinio, tiek neturtinio pobūdžio. Paprastai didelė turtine žala pripažįstami 250 MGL (32 500 Lt, t. y. 9412,65 Eur) dydį siekiantys turtiniai nuostoliai, tačiau šis dydis nėra privalomas visose bylose. Neturtinio pobūdžio žala yra fizinė, moralinė, organizacinė ar kito neturtinio pobūdžio žala, padaryta teisės ginamoms ir saugomoms nematerialioms vertybėms (asmens sveikatai, garbei, orumui, juridinio asmens reputacijai, valstybės tarnybos autoritetui ir pan.) ir ji paprastai pripažįstama didele, jeigu dėl to pažeidžiamos Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintos teisės ir laisvės, sumenkinamas valstybės institucijų autoritetas, sutrikdomas darbas. Didelės žalos valstybei, tarptautinei viešajai organizacijai, juridiniam ar fiziniam asmeniui požymis turi būti konstatuojamas nurodant argumentus, iš kurių būtų aišku, kodėl padaryta žala vertinama kaip didelė.

Šioje baudžiamojoje byloje nustatyta, kad: teisei priešinga veika, padaryta banko, kurio veiklai keliami itin aukšti kokybės reikalavimai ir taikoma itin griežta kontrolė, filialo direktorės veiksmais; komercinių bankų veikla licencijuojama ir jie veikia griežtai kontroliuojamame finansų sektoriuje, kuriame banko patikimumas, autoritetas ir gera reputacija yra itin svarbūs; nuteistoji, pažeisdama teisės aktų reikalavimus, diskreditavo banko vadovo vardą, sumenkino UAB (*duomenys neskelbtini*) banko vardą, autoritetą, prestižą, pasitikėjimą juo bei visa bankų sistema, o tai kelia realią grėsmę bankų sistemos stabilumui. Dėl to, teisėjų kolegija konstatavo, kad pirmosios bei apeliacinės instancijos teismai pagrįstai nuteistosios veiksmais padarytą neturtinę žalą pripažino didele. Kartu teisėjų kolegija nurodė, kad pripažįstant padarytą neturtinę žalą didele, atsižvelgtina ir į nuteistosios veiksmų, kuriais buvo piktnaudžiuojama pobūdį – ji ilgą laiką svetimus, jai patikėtus pinigus, kurie turėjo būti perduoti bankui už kreditorinių įsipareigojimų padengimą, neteisėtai naudojo kaip nuosavus, taigi taip buvo neteisėtai disponuojama kitam asmeniui nuosavybės teise priklausančiu turtu ir faktiškai sudarytos prielaidos pažeisti tiek asmens, patikėjusio nuteistajai pinigus, tiek ir UAB (*duomenys neskelbtini*) banko nuosavybės teises.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. sausio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-24-895/2015

2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas

BPK 22 straipsnio 3 dalies, 44 straipsnio 7 dalies, 301 straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl liudytojo parodymų, gautų iš kitos baudžiamosios bylos, panaudojimo

Kasacinis teismas šioje baudžiamojoje byloje nurodė, kad duomenys iki juos pripažįstant įrodymais yra tikrinami BPK 271–292 straipsniuose nustatyta tvarka atliekant numatytus proceso

veiksmus, ir būtent tokiais, teisiamaajame posėdyje išnagrinėtais, įrodymais gali būti grindžiamas teismo nuosprendis (BPK 301 straipsnio 1 dalis), taip pat apeliacinės instancijos teismo išvados, priimant nutartis ar nuosprendžius. Jeigu pirmosios instancijos teisme išnagrinėjami ne visi bylai reikšmingi įrodymai, apeliacinės instancijos teismas, vadovaudamasis BPK 324 straipsnio nuostatomis, pats atlieka įrodymų tyrimą.

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad BPK nuostatos nedraudžia teismams remtis iš kitų baudžiamųjų bylų gautais duomenimis, tačiau visi jie turi būti patikrinami teismo bylos nagrinėjimo metu. Byloje esantiems įrodymams patikrinti gali būti perskaitomi ikiteisminio tyrimo pareigūnui ar prokurorui duoti kaltinamojo, nukentėjusiojo ir liudytojo parodymai, taip pat perklausomi ir peržiūrimi tokių apklausų garso ir vaizdo įrašai. Apklausą ikiteisminio tyrimo metu atlikęs pareigūnas teisme gali būti apklaustas kaip liudytojas (BPK 276 straipsnio 4 dalis). Kartu teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad, siekiant naudoti, kitoje baudžiamojoje byloje duotus liudytojo parodymus, turi būti užtikrintos kaltinamojo teisės, susijusios su liudytojo apklausa (Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalis, 3 dalies d punktas, BPK 44 straipsnio 5, 7 dalys). Teisėjų kolegija pažymėjo, kad byloje galima panaudoti anksčiau duotus liudytojo parodymus, net jeigu gynyba jokioje proceso stadijoje negalėjo jo apklausti, laikantis tam tikrų reikalavimų. Pirma, liudytojo nedalyvavimo teismo procese priežastis turi būti svarbi; tam, kad tokia priežastimi būtų pripažintas galimybės rasti liudytoją nebuvimas, valstybės institucijos, siekdamos suteikti kaltinamajam galimybę apklausti kaltinimo liudytoją arba galimybę, kad jis būtų apklaustas, privalo imtis pozityvių priemonių aktyviai ieškoti šio liudytojo. Tuo atveju, kai liudytojas gynybos nebuvo apklaustas jokioje ankstesnėje proceso stadijoje, jo parodymų panaudojimas vietoj parodymų, duodamų tiesiogiai nagrinėjant bylą teisme, turi būti paskutinė priemonė. Antra, tuo atveju, kai apkaltinamasis nuosprendis yra pagrįstas vien tik arba lemiamą apimtį asmens, kurio kaltinamasis negalėjo apklausti ir neturėjo galimybės, kad jis būtų apklaustas ikiteisminio tyrimo metu arba nagrinėjant bylą teisme, parodymais, būtina kuo kruopščiau patikrinti procesą ir atsakyti į klausimą, ar yra pakankamų kompensuojančių veiksmų, įskaitant leidžiančius tinkamai ir teisingai įvertinti parodymų patikimumą. Teisėjų kolegija pabrėžė, kad apkaltinamąjį nuosprendį leidžiama grįsti nedalyvaujančio liudytojo parodymais tik tuo atveju, kai šie parodymai, atsižvelgiant į jų svarbą byloje, yra pakankamai patikimi.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. sausio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-23-976/2015

BPK 3, 215 straipsnių, 346 straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl ikiteisminio tyrimo nutraukimo dėl pernelyg ilgos ikiteisminio tyrimo trukmės

Kasacinis teismas šioje baudžiamojoje byloje nurodė, kad Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnyje įtvirtinta nusikaltimo padarymu kaltinamo asmens teisė, kad jo bylą per įmanomai trumpiausią laiką išnagrinėtų nepriklausomas ir nešališkas teismas. Teisėjų kolegija nurodė, kad pagal BPK ši įtariamojo ar kaltinamojo teisė kyla iš BPK 1 straipsnio 1 dalyje numatytos baudžiamojo proceso paskirties ir yra tiesiogiai įtvirtinta BPK 44 straipsnio 5 dalyje. Vienas iš šios teisės užtikrinimo būdų – BPK 215 straipsnyje įtvirtintos nuostatos, reguliuojančios santykius, susijusius su ikiteisminio tyrimo nutraukimu dėl pernelyg ilgos ikiteisminio tyrimo trukmės. Šiame kontekste teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad pagal šio BPK straipsnio 5 dalį per ikiteisminio tyrimo teisėjo nustatytą terminą prokuroras privalo užbaigti ikiteisminį tyrimą ir surašyti kaltinamąjį aktą arba surašyti nutarimą dėl ikiteisminio tyrimo nutraukimo. Be to, teisėjų kolegija pažymėjo tai, kad BPK 215 straipsnio 5 dalyje numatyta galimybė prokurorui kreiptis į ikiteisminio tyrimo teisėją prašant pratęsti ikiteisminiam tyrimui užbaigti nustatytą terminą, bet tai turi būti daroma nepasibaigus jau teismo nustatytam ikiteisminio tyrimo užbaigimo terminui. Pagal BPK 346 straipsnio 1 dalį įsiteisėję teismo nuosprendis ir nutartis yra privalomi visoms valstybės ir savivaldybių institucijoms ir pareigūnams, įmonėms, įstaigoms ir

organizacijoms bei asmenims ir turi būti be prieštaravimų ir netrukdomai vykdomi visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje. Dėl to teisėjų kolegija konstatavo, kad pakartotinis prokuroro kreipimasis į teismą dėl ikiteisminio tyrimo termino pratęsimo nepaneigia galutinių bei jau neskundžiamų pirmosios instancijos teismo ikiteisminio tyrimo teisėjo nutarties ir apeliacinės instancijos teismo nutarties šiuo klausimu privalomumo visoms valstybės institucijomis, tarp jų ir teismams, Lietuvos Respublikoje. Kartu kasacinis teismas pabrėžė, kad pagal BPK 3 straipsnio 1 dalies 8 punktą baudžiamasis procesas negali būti pradėdamas, o pradėtas turi būti nutrauktas asmeniui, kuriam įsiteisėjo teismo nuosprendis dėl to paties kaltinimo arba teisėjo nutartis ar prokuroro nutarimas nutraukti procesą tuo pačiu pagrindu.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. sausio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-158-895/2015

III. CIVILINĖS BYLOS

Negaliojantys sandoriai

Dėl buto ir žemės sklypo pirkimo–pardavimo sandorio negaliojimo

Apžvelgiamoje byloje prokuroras, gindamas viešąjį interesą, ieškiniu prašė pripažinti atsakovų – Lietuvoje įsteigtų juridinių asmenų sudarytą žemės sklypo dalies pirkimo–pardavimo sandorį apsimestiniu dėl subjekto, siekiant minėtą žemės sklypą įgyti trečiųjų asmenų – Baltarusijos Respublikos piliečių, t. y. užsienio subjektų, nuosavybėn. Bylą nagrinėję teismai, tenkindami ieškinį, sprendė, kad tretieji asmenys, žinodami, jog Lietuvos Respublikos Konstitucija ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 straipsnio 3 dalies įgyvendinimo konstitucinio įstatymo nuostatos draudžia subjektui, neatitinkančiam Lietuvos pasirinktos europinės ir transatlantinės integracijos kriterijų, nuosavybės teise įsigyti žemės, nuosavybės teise įsigydami butą, šiam turtui priklausančią žemės valdos dalį įsigijo statytinio asmens – atsakovo UAB „Rosetta Grup“ – vardu, todėl pripažino žemės sklypo dalies pirkimo–pardavimo sandorį apsimestiniu, sudarytu ne su tikrąja sandorio šalimi, o su statytiniu, ir negaliojančiu nuo jo sudarymo momento CK 1.87 straipsnio pagrindu.

Kasacinio teismo nuomone, teismai tinkamai įvertino tai, kad atsakovas buvo įsteigtas trumpą laiką prieš ginčo sutarties sudarymą, tiek buto, tiek žemės sklypo pirkimas–pardavimas įforminti viena sutartimi, ginčo sandorio sudarymo metu atsakovas iš esmės jokios veiklos nevykdė, jos nevykdo ir įsigytame žemės sklype. Be to, byloje neginčytinai nustatyta aplinkybė dėl trečiųjų asmenų negalėjimo įsigyti žemės Lietuvos Respublikoje nuosavybės teise patvirtina priežastį apsimestiniam sandoriui sudaryti, neiforminant tikrųjų žemės sklypo pirkėjų.

Kasacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad nėra aišku, ar pastatas, kuriame yra trečiųjų asmenų nusipirkta butas, yra daugiabutis namas, ar jo paskirtis kita. Šią aplinkybę būtina nustatyti ir tinkamai įvertinti, nes nuo jos priklauso, kokios teisės normos taikytinos sprendžiant dėl buto bendraturčių teisių į žemės sklypą. Jeigu pastatas nėra daugiabutis, tai sprendžiant pirkimo–pardavimo sutarties teisėtumo klausimą taikytinos CK 6.394 straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse nurodytos nuostatos. Pagal CK 6.394 straipsnį net ir tuo atveju, kai pastato ar kito su žeme susijusio nekilnojamojo daikto pardavėjas yra žemės sklypo savininkas, jis turi teisę neperleisti pastato pirkėjui žemės sklypo nuosavybės teisės, bet žemės sklypą išnuomoti ar leisti juo naudotis kitokios teisės pagrindu. Jei pirkimo–pardavimo sutartyje nėra aptartos buto pirkėjų teisės į žemės sklypą (jo dalį, priklausančią butui), tai tokia sutartis, kaip prieštaraujanti CK 6.394 straipsnio 2 daliai, negali būti notaro tvirtinama ir yra negaliojanti, nes prieštarauja imperatyviosioms įstatymo nuostatoms (CK 1.78 straipsnio 5 dalis, 1.80 straipsnio 1 dalis). Jeigu aptariamasis pastatas yra daugiabutis namas, tai, sprendžiant pirkimo–pardavimo sutarties teisėtumo klausimą, CK 6.394 straipsnio 2 dalis turėtų būti taikoma kartu su Žemės įstatymo 30 straipsnio 7 dalimi. Kasacinio teismo teisėjų

kolegija pažymėjo, kad tais atvejais, kai sudaroma buto ar kitos daugiabučiame name esančios patalpos pirkimo–pardavimo sutartis, o pardavėjas yra žemės sklypo dalies, reikalingos parduodamam turtui naudoti pagal paskirtį, arba viso žemės sklypo savininkas, kartu su butu ar patalpomis turi būti perduodama ir nuosavybės teisė į atitinkamą žemės sklypo dalį. Žemės įstatymo 30 straipsnio 7 dalyje įtvirtinta nuostata yra imperatyvioji, nes joje nepalikta galimybės sutarties šalims susitarti kitaip. Šioje teisės normoje nenurodyta jokių išlygų, susijusių su žemės sklypo savininko teisių apimtimi. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino teismų procesinius sprendimus ir perdavė bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. sausio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-68/2015

Ieškinio senatis

Dėl ieškinio senaties termino skaičiavimo reikalavimams solidariąją prievolę turintiems bendraskoliams pareikšti

Apžvelgiamoje byloje ieškovas, be kita ko, reikalavimus atlyginti nuostolius, atsiradusius dėl sutarties neįvykdymo, pareiškė laiduotojams, kurie pagal laidavimo sutarties sąlygas solidariai atsako ieškovui už pagrindinės prievolės įvykdymą kaip solidariąją prievolę turintys bendraskoliai (CK 6.81 straipsnio 1 dalis). Pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai ieškovo reikalavimą dėl nuostolių atlyginimo atmetė.

Kasacinis teismas darė išvadą, kad kreditoriaus reikalavimo pareiškimas bankroto byloje pagrindiniam skolininkui ieškinio senaties nutraukimą reglamentuojančių teisės normų taikymo aspektu yra tapatus ir sukelia tokias pačias teises pasekmes kaip ieškinio pareiškimas (CK 1.130 straipsnio 1 dalis). Vadovaujantis CK 1.130 straipsnio 3 dalimi ir CK 6.16 straipsniu, kreditoriaus reikalavimo pareiškimas pagrindiniam skolininkui jo bankroto byloje nutraukia ieškinio senaties terminą ne tik byloje prieš pagrindinį skolininką, bet ir prieš solidariąją prievolę turinčius bendraskolius (CK 6.81 straipsnio 1 dalis). Ieškinio senaties terminas ginti savo teises pareiškiant ieškinį solidariąją prievolę turintiems bendraskoliams tokiu atveju kreditoriui prasideda iš naujo nuo teismo nutarties, kuria patvirtinti šio kreditoriaus reikalavimai bankroto byloje, įsiteisėjimo dienos (CK 1.130 straipsnio 3 dalis). Kasacinis teismas sprendė, kad ieškinį solidariąją prievolę turintiems bendraskoliams ieškovas pareiškė nepasibaigus CK 1.125 straipsnio 8 dalyje nustatytam ieškinio senaties terminui, todėl teismams nebuvo teisinio pagrindo atmesti ieškinį dėl nuostolių atlyginimo dėl senaties termino pabaigos iki ieškinio pareiškimo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. sausio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-36-415/2015

Daiktinė teisė

Dėl administraciniu aktu nustatyto servituto atlygintinumo

Apžvelgiamoje byloje kilo ginčas dėl to, ar administraciniu aktu nustatytas servitutas yra atlygintinis, ir dėl kompensacijos už servitutą dydžio. Ieškovas prašė priteisti iš atsakovo 13 416 Lt periodinę kompensaciją, mokamą kiekvieną mėnesį nuo ieškinio pateikimo dienos neterminuotai, už naudojimąsi ieškovui priklausančiam žemės sklypui nustatytu servitutu dėl atsakovo pastatų. Pirmosios instancijos teismas sprendimu ieškinį patenkino. Apeliacinės instancijos teismas nutartimi pirmosios instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą.

Servitutas, dėl kurio atlygintinumo kilo ginčas, nustatytas Vilniaus apskrities viršininko administracijos 1998 m. rugsėjo 2 d. sprendimu Nr. 41-4531 atkuriant nuosavybės teisės į 14 ha žemės ir Vilniaus apskrities viršininko administracijos 2001 m. gegužės 14 d. įsakymu Nr. 1531-41 padalijant šį žemės sklypą į tris žemės sklypus. Kasacinis teismas, įvertinęs ginčo servituto

nustatymo metu galiojusį teisinį reglamentavimą ir servituto atlygintinumo principą, darė išvadą, kad aplinkybė, jog administraciniu aktu nustatytas servitutas yra neatlygintinis, turi būti tiesiogiai įvardyta administraciniame teisės akte.

Bylą nagrinėję teismai, konstatavę, kad ginčo servitutas yra atlygintinis, nustatydami kompensacijos, kurią viešpataujančiojo daikto savininkas turi mokėti tarnaujančiojo daikto savininkui, dydį rėmėsi ekspertų apskaičiuota ginčo žemės sklypo nuomos rinkos verte, nustatyta darant prielaidą, kad tarnaujantysis daiktas yra neužstatytas komercinės paskirties sklypas, naudotinas komercinės paskirties (prekybos, paslaugų, pramogų) objektų statybai. Kasacinis teismas konstatavo, kad toks servituto atlyginimo dydžio nustatymas yra neteisingas, ir pažymėjo, kad sprendžiant dėl ginčo servituto atlyginimo dydžio būtina įvertinti nagrinėjamų santykių specifiką, t. y. tai, kad servitutas nustatytas Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo normų pagrindu. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į tai, kad tiek Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 4 straipsnio 11 dalies (1997 m. liepos 1 d. įstatymo Nr. VIII-359 redakcija, galiojusi iki 1999 m. birželio 2 d.), reglamentuojančios žemės sklypo, reikalingo pastatų eksploatacijai, naudojimą servituto pagrindu, tiek to paties įstatymo 4 straipsnio 11 dalies (redakcijos galiojusios nuo 1999 m. birželio 2 d.), reglamentuojančios tokio žemės sklypo naudojimą žemės nuomos sutarties pagrindu, paskirtis yra ta pati – garantuoti pastatų, esančių žemėje, į kurią atkurtos nuosavybės teisės, savininkų teisių įgyvendinimą, suderinti žemės savininkų ir jos dabartinių naudotojų interesus nuosavybės teisių atkūrimo procese, kad šios teisinio reguliavimo priemonės yra lygiavertės ir neprieštarauja Konstitucijai, vadovaudamasi asmenų lygybės prieš įstatymą principu, protingumo, sąžiningumo, teisingumo principais, sprendė, jog kompensacijos už naudojimąsi tokio pobūdžio servitutu dydis turi būti nustatytas atsižvelgiant į tai, kokio dydžio žemės nuomos mokesčių privalėtų mokėti tokių pastatų savininkai žemės savininkui pagal šiuo metu galiojančią Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 4 straipsnio 11 dalį. Ši taisyklė taikytina ir tuo atveju, kai žemės sklypas, į kurį buvo atkurtos nuosavybės teisės, buvo perleistas kitiems asmenims ir ieškinį dėl kompensacijos už servitutą priteisimo reiškia naujasis žemės sklypo savininkas, nes žemės sklypo pirkejas neįgijo daugiau teisių, negu jų turėjo ankstesnis žemės sklypo savininkas, ir šiuo atveju nebus pažeistas teisėtų lūkesčių principas. Atsižvelgiant į tai, kad tinkamam teisės normų taikymui ir priteistinos kompensacijos dydžiui apskaičiuoti būtina nustatyti papildomas aplinkybes, apeliacinės instancijos teismo nutartis panaikinta ir byla gražinta apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-86/2015

Dėl CPK 723 straipsnio 3 dalies taikymo (netaikymo) vykdant išieškojimą pagal hipotekos kreditoriaus reikalavimą

Apžvelgiamoje byloje kilo teisinis klausimas – ar po 2012 m. liepos 1 d. įsigaliojusių CK ir CPK pakeitimų, kuriais *inter alia* buvo panaikintas CPK XXXVI skyriaus 558 straipsnis, vykdant išieškojimą pagal hipotekos kreditoriaus reikalavimą, turi būti taikoma CPK 723 straipsnio 3 dalies norma, pagal kurią, neįvykus antrosioms varžytynėms ir kreditoriui neperėmus turto, pakartotinai į tą patį turtą pagal tuos pačius vykdomuosius dokumentus išieškojimas gali būti nukreipiamas praėjus ne mažiau kaip vieneriems metams nuo turto grąžinimo skolininkui. Pareiškėjas skunde nurodė, kad neįvykus antrosioms varžytynėms dėl bankui įkeisto turto ir hipotekos kreditoriui atsisakius perimti šį turtą, tolesni antstolio veiksmai tęsiant išieškojimą iš to paties hipoteka įkeisto turto yra neteisėti. Taip pat pareiškėjas nurodė, kad antstolis skundžiamame patvarkyme nepagrįstai ir netinkamai perkainojo žemės sklypus, t. y. nustatytą rinkos kainą sumažino net 60 proc., palikdamas tik 40 proc. nustatytos rinkos kainos. Pirmosios instancijos teismas nutartimi pareiškėjo skundą atmetė. Apeliacinės instancijos teismas nutartimi panaikino pirmosios instancijos teismo nutartį ir klausimą išsprendė iš esmės – panaikino skundžiamą antstolio patvarkymą.

Kasacinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija, vadovaudamasi hipotekos instituto principais, *inter alia* hipotekos kreditoriaus turimos daiktinės teisės absoliutumu, jo privilegijuota padėtimi prieš kitus kreditorius, greito ir efektyvaus hipotekos kreditoriaus reikalavimo realizavimo principu, išaiškino, kad, vykdant priverstinį išieškojimą pagal hipotekos kreditoriaus reikalavimą, hipoteka įkeisto turto nerealizavus antrosiose varžytynėse, netaikoma CPK 723 straipsnio 3 dalies norma, pagal kurią, neįvykus antrosioms varžytynėms ir kreditoriui neperėmus turto, pakartotinai į tą patį turtą pagal tuos pačius vykdomuosius dokumentus išieškojimas gali būti nukreipiamas praėjus ne mažiau kaip vieneriems metams nuo turto gražinimo skolininkui. Išieškojimas pagal hipotekos kreditoriaus reikalavimą gali būti atnaujintas šio veiksmo neribojant vienerių metų terminu.

Kartu kasacinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija konstatavo, kad, vykdant išieškojimą iš hipoteka įkeisto turto, hipotekos kreditoriaus interesai negali būti suabsoliutinami, paneigiant skolininko (įkeisto turto savininko) interesus. Skolininko interesai priverstinio skolos išieškojimo procese užtikrinami visų pirma teisingai įkainojant įkeistą turtą ir siekiant realizuoti turtą įstatymų nustatyta tvarka už maksimaliai artimą komerciškai pagrįstą kainą. Išplėstinė teisėjų kolegija išaiškino, kad CPK nenumato trečiųjų varžytynių galimybės ir antstolio teisės, neįvykus antrosioms varžytynėms, parduodamo turto kainą toliau mažinti antstolio pasirinktais procentiniais intervalais (apžvelgiamos bylos atveju – iki 40 proc. CPK 681 straipsnio tvarka nustatytos turto kainos). Areštuoto turto vertės automatinis sumažinimas 20 proc., tęsiant priverstinį išieškojimą po neįvykusių antrųjų varžytynių, negali būti pripažįstamas tinkamu turto vertės nustatymu. Tuo atveju, kai po neįvykusių antrųjų varžytynių išieškojimas iš hipoteka įkeisto turto tęsiamas, antstolis turi iš naujo įvertinti parduodamą turtą CPK 681 straipsnyje nustatyta tvarka ir iš naujo vykdyti varžytynes pagal CPK 718–722 straipsniuose nustatytas taisykles. Dėl nurodytų aplinkybių apeliacinės instancijos teismo nutarties motyvai pakeisti, tačiau nutartis panaikinti antstolio patvarkymą palikta nepakeista.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2015 m. sausio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-85/2015

Dėl restitucijos taikymo, valstybei taisant padarytas klaidas dėl neteisėto nuosavybės perdavimo, ir turto vertės kompensavimo adekvatumo, sprendžiant teisės netrukdomai naudotis nuosavybe ribojimo klausimą

Apžvelgiamoje byloje kilo ginčas dėl restitucijos taikymo, pripažinus valstybinės žemės, kurioje yra valstybinės reikšmės miškas, pirkimo–pardavimo sutartį negaliojančia dėl prieštaravimo imperatyviosioms teisės normoms (CK 1.80 straipsnio 1 dalis). Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai taikė restituciją natūra, t. y. valstybės nuosavybėn sugrąžino žemės sklypą, o atsakovams – už šį žemės sklypą sumokėtą sumą.

Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) praktikoje akcentuojama, kad kai taisomos valdžios institucijų padarytos klaidos, restitucijos proceso metu svarbu užtikrinti, jog jų atitaisymas nesukurtų neproporcingų naujų pažeidimų. Valstybės institucijoms, kurios nesugeba įdiegti arba laikytis savo pačių procedūrų, neturėtų būti leidžiama gauti naudos dėl jų padarytų klaidų ar išvengti savo pareigų vykdymo; poreikis ištaisyti seną „neteisybę“ neturėtų neproporcingai riboti naujos teisės, kurią asmuo įgijo gera valia, sąžiningai remdamasis valdžios institucijos veiksmų teisėtumu. Reikalaujama pusiausvyra nebus nustatyta tuo atveju, jei asmuo dėl valstybės klaidų taisymo patirs individualią ir pernelyg didelę naštą. Valstybės padarytų klaidų rizika turi tekti pačiai valstybei ir klaidos neturėtų būti taisomos asmenų sąskaita. Vertindamas, ar byloje buvo laikytasi proporcingumo principo, t. y. ar valstybei nusprendus paimti nuosavybę iš ją gera valia įsigijusio asmens šis nepatyrė pernelyg didelės naštos, EŽTT apsversto kiekvienos bylos konkrečias aplinkybes, t. y. sąlygas, kuriomis ginčo nuosavybė įgyta, pareiškėjo gautą kompensaciją bei jo asmeninę ir socialinę situaciją. Kadangi nagrinėjamu atveju sklypas, panaikinus sandorius, privalo būti gražintas valstybės nuosavybėn, tai, nustatant protingą kompensacijos už paimamą iš kasatorės turtą dydį, svarbus asmens sąžiningumo vertinimas. Šiuo asmens sąžiningumo aspektu turi būti vertinamos nuosavybės (žemės sklypo) įsigijimo sąlygos: ar

asmuo turėjo kokių nors galimybių paveikti žemės įsigijimo sąlygas, ar sklypo tinkamumo parduoti atitiktą turėjo užtikrinti valdžios institucijos ir pan.

EŽTT savo praktikoje akcentuoja, kad gero valdymo principas, sprendžiant klaidingai perduotą nuosavybės teisių panaikinimo klausimą, ne tik lemia valdžios institucijų pareigą veikti greitai taisant padarytas klaidas, bet gali pareikalauti sumokėti adekvačią kompensaciją ar kitos formos tinkamą reparaciją buvusiam *bona fide* nuosavybės savininkui. EŽTT yra pripažinęs, kad turto paėmimas nesumokant sumos, pagrįstai susijusios su turto verte, nulemia neproporcingą apribojimą; taip pat pažymėjo, kad panašių bylų aplinkybėmis teisinga interesų pusiausvyrą paprastai nustatoma, kai asmeniui, kurio turtas nusavinamas, sumokama kompensacija yra pagrįstai susijusi su jo rinkos verte, nustatyta turto nusavinimo (praradimo) metu. Pagal EŽTT praktiką, jeigu priteisiama mažesnė negu turto rinkos vertė, disproporcija negali būti pernelyg didelė. Taip pat turi būti atsižvelgiama į laikotarpį, kada valstybė pastebėjo savo padarytą klaidą ir kaip greitai ją ištaisė. Pažymėtina, kad priteisiant kompensaciją vertintinas ir infliacijos poveikis, taip pat nustatytinos ir vertintinos aplinkybės dėl asmeninės bei socialinės padėties. Kasacinis teismas konstatavo, kad apeliacinės instancijos teismo nutartis naikintina ir byla gražintina apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-92/2015

Paveldėjimo teisė

Dėl asmeninio testamento tvirtinimo sąlygų

Pareiškėjas prašė patvirtinti jo tėvo asmeninį testamentą – raštą Generalinei prokuratūrai, kad jo žūties atveju turtas būtų perduotas pareiškėjui. Pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai pareiškimą tenkino.

Kasacinis teismas nurodė, kad turi būti patikrinama, ar pateiktame tvirtinti testamente išreikšta testatoriaus valia būtų dėl paveldėjimo ir ar ji išreikšta tinkamai. Itin atidžiai būtina vertinti asmens valią, išreikštą nebūdingomis sandoriui (asmeniniam testamentui) sudaryti aplinkybėmis. Jei valia buvo išdėstyta tik konkrečiu tikslu, be pakankamo pagrindo negalima jos išreiškimo tikslo aiškinti plečiamai, nes tai gali iškreipti arba net iš esmės pakeisti asmens valią. Kasacinis teismas išaiškino, kad asmeninio testamento galiojimui neturi reikšmės tai, jog dokumentas pavadinamas kitaip ar pavadinimas jam iš viso nesuteiktas, jeigu jo turinys atitinka testamento sampratą (patvarkymas mirties atveju). Tačiau tais atvejais, kai iš turinio suprantama, kad dokumento paskirtis kita, nors jame ir yra užuominų apie palikimą, toks dokumentas paprastai nelaikytinas asmeniniu testamentu. Rašydamas testamentą, asmuo suvokia, kad išdėsto valią dėl savo palikimo, ir to siekia. Rašydamas kitokio pobūdžio dokumentus, raštus, korespondenciją, asmuo paprastai siekia kitų tikslų. Pareiškėjo tėvo prašyme išsamiai dėstomos aplinkybės, kuriomis autorius paaiškina jam anksčiau keltų įtarimų dėl jo veiksmų buvusios situotinės atžvilgiu nepagrįstumą, taip pat nurodo apie galimą pasikėsinimą į jo gyvybę ir už tai galinčius būti atsakingus asmenis, išdėsto pageidavimą šiuos asmenis nubausti. Frazė apie likusio turto perdavimą sūnui fragmentiška, epizodiška, yra tik sakinio, kuriame kalbama apie tam tikrų asmenų nubaudimą, dalis. Įvertinęs ją viso prašymo turinio kontekste, kasacinis teismas darė išvadą, kad pareiškėjo tėvas rašydamas prašymą siekė bausmės, jo manymu, kaltiems asmenims, taip pat ir neleidžiant šiems asmenims perimti jo turto, o ne išspręsti paveldėjimo klausimus. Pažymėtina, kad rašydamas pareiškimą institucijai, asmuo suvokia, kad jo neišsiuntus adresatas informacijos, nurodytos pareiškime, negaus, jos nevertins ir neatliks veiksmų, kurie būtų atliekami gavus pareiškimą, t. y. siekiamų padarinių neatsiras. Taigi, siekiant, kad šie dokumentai sukeltų būdingus jų paskirčiai padarinius, būtini skirtingi juos surašiusio asmens veiksmai – asmeninis testamentas gali būti saugomas namuose, tačiau pareiškimas turi būti pateikiamas adresatui. Atsižvelgdamas į tai,

kasacinis teismas darė išvadą, kad ir dėl to nėra pagrindo aiškinti, jog asmuo siekė, kad jo veiksmai sukeltų konkrečius teisinius padarinius – paveldėjimo santykius.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-87-248/2015

Civilinė atsakomybė

Dėl vienkartinės draudimo išmokos apdraustajam mirus, mokamos pagal Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymą, ir asmenų, kuriems jos išmokėtos, patirtos žalos dydžio santykio

Apžvelgiamoje byloje keliami materialiosios teisės normų, reglamentuojančių socialinio draudimo įstaigos, išmokėjusios vienkartinę draudimo išmoką apdraustajam mirus, regreso teisę į žalos padariusio asmens draudiką, aiškinimo bei taikymo klausimai. Pirmosios ir apeliacinės instancių teismai ieškinio netenkino.

Kasacinio teismo praktikoje ne kartą pasisakyta, kad nukentėjusiam asmeniui (asmenims) padarytos žalos dydis ir draudimo išmoką išmokėjusios socialinio draudimo įstaigos regreso teisės į žalą padariusį asmenį apimtis nustatoma vadovaujantis bendrosiomis civilinės atsakomybės nuostatomis, t. y. CK 6.245–6.255 straipsniais. Šis dydis nepriklauso nuo to, kas pareiškė reikalavimą atlyginti žalą – nukentėjęs asmuo tiesiogiai ar dėl nelaimingo atsitikimo darbe, pakeliui į darbą ar iš darbo padarinių kompensaciją nukentėjusiajam išmokėjusi socialinio draudimo įstaiga, įgyvendindama atgręžtinio reikalavimo teisę. Dėl to, nustatant atlygintinio atgręžtinio reikalavimo apimtį, būtina nustatyti atlygintinos žalos dydį tuo atveju, jei nukentėję asmenys teisę į žalos atlyginimą įgyvendintų asmeniškai.

Remiantis kasacinio teismo praktika, socialinio draudimo įstaigų pateikti duomenys apie įstatymuose ir jų įgyvendinamuosiuose teisės aktuose nustatyta tvarka apskaičiuotas ir išmokėtas draudimo išmokas vertintini kaip įrodymai, patvirtinantys nukentėjusio asmens patirtos ir jam socialinio draudimo įstaigų atlygintos žalos dydį. Toks šių įrodymų vertinimas neapriboja žalą padariusio asmens (jo draudiko), manančio, kad išmokėta kompensacija viršija nukentėjusio asmens patirtos žalos dydį, teisės visomis leistinomis priemonėmis įrodinėti, jog jis žalos nepadarė ar jos padarė mažiau, nei išmokėjo socialinio draudimo įstaiga (CPK 178 straipsnis). Tokiu atveju, atsižvelgęs į byloje esančių įrodymų visetą, žalą įvertina ir jos dydį nustato ginčą nagrinėjantis teismas (CPK 185 straipsnio 1 dalis). Pažymėtina, kad asmuo, teigiantis, kad išmokėtos socialinio draudimo išmokos viršija nukentėjusiojo realiai patirtą žalą, turi tai įrodyti. Nurodyta įrodinėjimo naštos paskirstymo taisyklė leidžia priimti sprendimą ieškovo naudai tais atvejais, kai atsakovas neteikia patikimų argumentų ir įrodymų, ginčydamas nukentėjusiojo patirtos žalos dydį. Jei atsakovo argumentai ir jo pateikiami įrodymai patvirtina, kad ieškovo prašomos priteisti regresinės prievolės dydis reikšmingai neatitinka išmokėtų socialinio draudimo išmokų dydžio, įrodymus dėl to, kokią konkrečią žalą patyrė apdraustasis (jo šeimos nariai), teikia abi proceso šalys (CPK 179 straipsnio 1 dalis). Pagal bendrąją įrodinėjimo naštos paskirstymo taisyklę, įrodyti žalos dydį turi ją priteisti reikalaujantis ieškovas (CPK 178 straipsnis), todėl kai atsakovas paneigia duomenų apie apskaičiuotas ir išmokėtas draudimo išmokas tinkamumą apdraustojo (jo šeimos narių) patirtai žalai nustatyti, konkretų žalos dydį turi įrodyti ieškovas. Teismas, įvertinęs šalių procesinių dokumentų argumentus ir pateikiamus įrodymus bei vykdydamas pareigą patikslinti ir paskirstyti šalių našta įrodinėti (CPK 225 straipsnio 1 punktas), preliminariai nustatęs, kad atsakovas pagrindė reikšmingą neatitikimą tarp socialinio draudimo išmokų ir asmens patirtos žalos, turi pasiūlyti šalims teikti įrodymus, patvirtinančius realų apdraustojo (jam mirus – jo šeimos narių) patirtos žalos dydį. Pažymėtina, kad įgyvendinant atgręžtinio reikalavimo teisę socialinio draudimo įstaigos pareikštas ieškinys negali būti atmetamas vien todėl, kad nenustatytas tikslus apdraustojo (jo šeimos narių) patirtos žalos dydis. Kasacinio teismo nurodyta, kad tais atvejais, kai akivaizdu, jog tam tikrų nuostolių patirta, tačiau nėra galimybės nustatyti tikslų jų dydį, nuostolius įvertina teismas kiek

įmanoma tiksliau, atsižvelgdamas į šalių pateiktus apskaičiavimus ir įrodymus, taip pat taikydamas teismų praktikoje suformuotus nuostolių dydžio apskaičiavimo kriterijus. Vien aplinkybė, kad vienkartinės draudimo išmokos apdraustajam mirus dydis yra nustatytas teisės aktais ir nepriklauso nuo mirusiojo pajamų dydžio (Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo 27 straipsnio 1 dalis), neleidžia daryti išvados, jog ši išmoka apskritai negali visiškai ar iš dalies kompensuoti apdraustojo šeimos narių negautų pajamų apdraustajam mirus. Kasacinis teismas nurodė, kad ginčą sprendę teismai pagrįstai analizavo aplinkybes, kokia apimtimi kiekvienam žuvusiojo šeimos nariui atlyginta turtinė žala, ar vienkartinė išmoka visiškai atlygino jų patirtą turtinę žalą, ir ar jie apskritai patyrė turtinės žalos (kurios nebuvimą įrodinėjo atsakovas).

Kasacinis teismas pažymėjo, kad aplinkybė, jog baudžiamojoje byloje nebuvo pareikštas civilinis ieškinys dėl turtinės žalos atlyginimo, negali būti pagrindas konstatuoti, kad žuvusiojo šeimos nariai nepatyrė turtinės žalos, nes tokį ieškinį galima pareikšti ir atskiroje byloje, be to, gavę vienkartinę socialinio draudimo išmoką, žuvusiojo šeimos nariai galėjo apsispręsti tiesiogiai neįgyvendinti savo teisės reikalauti, kad žalą atlygintų ją padaręs asmuo (jo civilinės atsakomybės draudikas). Kasacinis teismas konstatavo, kad žuvusiojo motinos ir pilnamečio sūnaus netekto išlaikymo aplinkybės byloje buvo netirtos ir neanalizuotos, todėl ši apeliacinės instancijos teismo nutarties dalis panaikinta ir gražinta apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. sausio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-46/2015

Dėl sutuoktinio mirties atveju likusio gyvo sutuoktinio, kuriam išmokėtos vienkartinės socialinio draudimo išmokos, patirtos turtinės žalos (netektų pajamų) dydžio nustatymo kriterijų

Apžvelgiamoje byloje sprendžiami vienkartinės draudimo išmokos apdraustajam mirus, mokamos pagal Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymą (toliau – ir NADPLSDĮ), ir asmens, kuriam ji išmokėta, patirtos žalos dydžio santykio, taip pat asmens, kuriam išmokėtos vienkartinės draudimo išmokos, patirtos žalos dydžio nustatymo klausimai. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai, be kita ko, skirtingai sprendė dėl asmenų, kuriems išmokėtos vienkartinės draudimo išmokos, patirtos turtinės žalos dydžio.

Kasacinis teismas nurodė, kad kasacinio teismo praktikoje teisiškai reikšmingu kriterijumi apskaičiuojant žuvus apdraustam asmeniui jo sutuoktinio patirtos žalos dydį, pasireiškiantį negautomis pajamomis, pripažintas laikotarpis, per kurį pergyvenęs sutuoktinis išlaikymą būtų gavęs, jei sutuoktinis nebūtų žuvęs, ir kokio dydžio sutuoktinio pajamų dalis tekdavo jį pergyvenusiam sutuoktiniui. Laiko kriterijumi, kuriuo remiantis nustatytinas tikėtinas išlaikymo laikotarpis pergyvenusiam sutuoktiniui, pripažinta tos pat lyties (kaip ir žuvusysis) tokiomis pat sąlygomis gyvenančio asmens vidutinė gyvenimo trukmė, nustatyta remiantis Statistikos departamento duomenimis. Kartu kasacinis teismas konstatavo, kad šalys gali įrodinėti ir siūlyti teismui taikyti tikslesnius statistikos duomenis (pavyzdžiui, remtis vidutine gyvenimo trukme, nustatyta ne tik pagal lyties ir gyvenamosios vietos požymius, bet ir atsižvelgti į amžiaus grupę, kuriai priklausė žuvusysis). Kai dėl draudžiamojo įvykio miršta apdraustasis, kuriam minėto statistinio metodo taikyti neįmanoma (pavyzdžiui, mirusiojo amžius viršijo statistinę atitinkamos grupės asmenų gyvenimo trukmę, tačiau šis asmuo iki mirties toliau gaudavo pajamas), bylos šalys gali įrodinėti ir siūlyti teismui taikyti kitokius jo šeimos narių negautų pajamų dydžio nustatymo kriterijus (pavyzdžiui, gali būti remiamasi individualizuota tikėtina to asmens gyvenimo trukme), kuriuos teismas įvertina remdamasis teisingumo, sąžiningumo ir protingumo principais (CK 1.5 straipsnio 4 dalis). Ar konkrečiu atveju buvo padaryta turtinės žalos dėl fizinio asmens mirties, pagal Civilinio kodekso nuostatas nustatoma tik įvertinus visus šiuos aspektus. Kasacinis teismas konstatavo, kad byloje nebuvo nustatytos aplinkybės, kokių pajamų ir išlaikymo dėl apdraustosios mirties neteko jos sutuoktinis ir vaikai, nors pagal nutartyje nurodytą kasacinio teismo praktiką tokie duomenys yra reikalingi nustatant žuvusios šeimos narių negautas pajamas. Kasacinio teismo teisėjų kolegija atkreipė dėmesį, kad šios kategorijos bylose kasacinio teismo praktika ir joje

pateiktos įrodinėjimo taisyklės reikšmingai vystėsi jau šią bylą išnagrinėjus apeliacinės instancijos teisme, todėl, siekdama sudaryti sąlygas šalims vykdyti savo įrodinėjimo pareigas ir atsižvelgti į šioje nutartyje pateikiamus išaiškinimus, apeliacinės instancijos teismo nutarties dalį, kuria netenkintas ieškovo reikalavimas priteisti iš atsakovo vienkartinę draudimo išmoką apdraustajai mirus, panaikino ir šią bylos dalį perdavė iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. sausio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-64/2015

Dėl finansų tarpininko civilinės atsakomybės rūšies ir teisės normų, reglamentuojančių mišrią kaltę, taikymo

Ieškovai prašė priteisti iš atsakovo AB DNB banko (toliau – ir Bankas) nuostolių atlyginimą, nes, jų nuomone, Bankas, siūlydamas įsigyti su akcijomis susietas obligacijas (SASO), nepaaiškino didelės šių obligacijų įsigijimo skolintomis lėšomis rizikos ir kitų neigiamų pasekmių, veikė nerūpestingai, aplaidžiai, nevykdė Bankui teisės aktais nustatytų pareigų ir nesilaikė jam taikomų veiklos standartų.

Kasacinis teismas darė išvadą, kad pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai tinkamai sprendė, jog bankas pažeidė informavimo pareigą. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad tais atvejais, kai neprofesionaliems investuotojams bankas siūlo įsigyti SASO vertybinius popierius (su akcijomis susietas obligacijas) ne nuosavomis, o banko paskolintomis lėšomis, siūlomo investavimo produkto rizikos laipsnis pasikeičia, nes tam, kad siūlomas investicinis produktas būtų pelningas, jo gaunama priemoka turi viršyti už kreditą mokamas palūkanas. Šį skirtumą bankas turi aiškiai ir suprantamai atskleisti neprofesionaliems investuotojams ir įspėti juos dėl obligacijų, susietų su akcijų indeksais, skolintomis lėšomis įsigijimo rizikos. Taigi kasacinio teismo teisėjų kolegija pripažino pagrįsta teismų išvadą, kad atsakovo pareiga aiškiai ir suprantamai suteikti klientams ir potencialiems klientams visą reikalingą informaciją, kurios pagrindu jie galėtų suprasti siūlomų investicinių paslaugų ir finansinių priemonių esmę bei joms būdingą riziką ir priimti pagrįstus investicinius sprendimus, nagrinėjamu atveju reiškė atsakovo pareigą pateikti sisteminę informaciją apie riziką investuojant būtent skolintomis lėšomis.

Ieškovai grindė savo reikalavimą Finansinių priemonių rinkų įstatymo (toliau – FPRĮ) 94 straipsnio 2 punkto nuostata, kad asmenys, pažeidę šį įstatymą, privalo atlyginti padarytą žalą. Kasacinis teismas išaiškino, kad FPRĮ 94 straipsnio 2 punktas nelaikytinas deliktinės atsakomybės norma, nes jame iš esmės tik abstrakčiai pasakoma, jog žala, atsiradusi dėl FPRĮ pažeidimo, turi būti atlyginta, bet nekonkretinamos žalos priteisimo sąlygos ir nenustatoma šių sąlygų sąveika tokiu būdu, kuris leistų teigti esant įstatymų leidėjo valią taikyti deliktinės civilinės atsakomybės nuostatas galiojant tarp šalių sudarytai sutarčiai. Svarbu pažymėti, kad pagal CK 6.189 straipsnio 1 dalį sutartis įpareigoja atlikti ne tik tai, kas tiesiogiai joje numatyta, bet ir visa tai, ką lemia sutarties esmė arba įstatymai. Visa tai reiškia, kad neatsižvelgiant į tai, kokias nuostatas pažeidė finansų tarpininkas – įstatymo ar sutarties, jo atsakomybė klientui laikytina sutartine.

Kasacinis teismas, nurodęs, kad ieškovams byloje turėtų būti taikoma bendroji civilinės atsakomybės taisyklė dėl mišrios kaltės (CK 6.253 straipsnio 5 dalis, CK 6.248 straipsnio 4 dalis), t. y. užtenka paprasto nukentėjusiojo nerūpestingumo, kad jo patirti nuostoliai galėtų būti sumažinti proporcingai jo kaltei, sprendė, jog apeliacinės instancijos teismas tinkamai sumažino (50 proc.) ieškovams priteistiną nuostolių sumą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. sausio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-88-684/2015

Civilinio proceso teisė

Dėl antstolio pareigos siųsti raginimą įvykdyti teismo įsakymą geruoju

Pareiškėja kreipėsi į teismą, be kita ko, prašydama pripažinti, kad antstolė, nesiųsdama raginimo įvykdyti teismo įsakymą geruoju, veikė neteisėtai. Pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai šio pareiškėjos skundo reikalavimo netenkino.

Kasacinis teismas nurodytoje byloje suformavo proceso teisės normos taikymo taisyklę, kad vykdymo procese vykdant teismo įsakymą taikomas imperatyvusis CPK 655 straipsnio 1 dalies reikalavimas dėl raginimo įvykdyti sprendimą pranešimo skolininkui. Teisėjų kolegija darė išvadą, kad įsiteisėjus teismo įsakymui turi būti taikomos bendrosios vykdymo proceso taisyklės, be kita ko, ir CPK 655 straipsnio 1 dalyje nustatytas imperatyvusis reikalavimas dėl raginimo įvykdyti sprendimą pateikimo skolininkui; taip pat pažymėjo, kad šioje normoje nurodytas terminas yra laiko tarpas, per kurį skolininkas turi pareigą įvykdyti įsiteisėjusį teismo sprendimą ar kitokį procesinį teismo dokumentą, taip pat įsakymą, bet ne terminas, per kurį dispozityviai siūloma įvykdyti piniginę prievolę iki teismo procesinio sprendimo įsiteisėjimo arba pareikšti prieštaravimus, kaip tai nurodyta teismo įsakymo procedūroje; pastarasis terminas, nustatytas CPK 437 straipsnio 2 dalies 1 punkte, nelaikytinas terminu teismo įsakymui įvykdyti. Terminą įvykdyti teismo įsakymą nustato antstolis, proceso įstatymo nustatyta tvarka (CPK 659 straipsnio 1 dalis) išsiųsdamas raginimą skolininkui ir taip informuodamas jį apie tai, kad kreditorius pateikė vykdyti vykdomąjį dokumentą, šis buvo priimtas vykdyti ir, jeigu per antstolio nurodytą terminą jo nurodyti veiksmai nebus įvykdyti, bus pradėta priverstinio vykdymo procedūra. Taip skolininkui tampa žinoma apie gresiančius procesinius teisinius padarinius, taip pat užtikrinama jo teisių ir teisėtų interesų apsauga vykdymo procese. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas konstatavo, kad skundą dėl antstolės veiksmų nagrinėję teismai netinkamai taikė ir aiškino CPK normas, reglamentuojančias raginimo įvykdyti sprendimą teismo įsakymo procese įteikimą, todėl teismų procesinius sprendimus panaikino ir priėmė naują sprendimą, kuriuo tenkino pareiškėjos skundą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. sausio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-71/2015

Dėl drausminių nuobaudų advokatams skyrimo ir ginčų nagrinėjimo

Byloje keltas teisės klausimas dėl teismo teisės pakeisti Advokatų garbės teismo advokatui paskirtą nuobaudą švelnesne, jeigu nustatoma, kad ji per griežta. Apeliacinės instancijos teismas nutartimi pakeitė pirmosios instancijos teismo sprendimą, kuriuo ieškinys dėl paskirtos drausminės nuobaudos panaikinimo arba pakeitimo švelnesne buvo atmestas, ir advokatui paskirtą drausminę nuobaudą – viešai paskelbiamą papeikimą – pakeitė į švelnesnę drausminę nuobaudą – papeikimą.

Kasacinis teismas nurodė, kad, vadovaujantis Advokatūros įstatymo 52, 53 straipsnių nuostatomis, advokatų drausmės bylų nagrinėjimo ir drausminių nuobaudų taikymo funkciją įstatymu pavesta vykdyti vienam iš Lietuvos advokatūros organų – Advokatų garbės teismui. Kasacinis teismas taip pat konstatavo, kad teisės aktuose yra nustatyta tiek advokatų patraukimo drausminėn atsakomybėn procedūra, tiek šioje procedūroje dalyvaujantys subjektai, tiek kriterijai, į kuriuos, priimdamas sprendimą dėl drausminės atsakomybės taikymo advokatui, turi atsižvelgti advokato drausmės bylą nagrinėjantis subjektas – Advokatų garbės teismas.

Kasacinis teismas išaiškino, kad teismas, nagrinėdamas ginčą dėl Advokatų garbės teismo sprendimo, kuriuo advokatui paskirta drausminė nuobauda, turi įvertinti skundžiamo sprendimo pagrįstumą ir teisėtumą, o nustatęs, kad sprendimas yra nepagrįstas ir (arba) neteisėtas, – ginti pažeistas advokato teises, pripažindamas jį negaliojančiu. Tačiau pažeistų teisių gynimo funkcija nesudaro pagrindo teismui, pripažinus negaliojančiu skundžiamą Advokatų garbės teismo sprendimą, nuspręsti dėl drausminės atsakomybės taikymo advokatui ir paskirti jam vieną iš Advokatūros įstatyme nustatytų drausminių nuobaudų arba pakeisti skundžiamą Advokatų garbės teismo sprendimą paskiriant advokatui kitokią, nei paskirta Advokatų garbės teismo sprendimu, drausminę nuobaudą. Pažymėtina, kad pagal teisinį reguliavimą, teismui panaikinus apskųstą drausminę nuobaudą, Advokatų garbės teismas gali iš naujo spręsti advokato drausminės atsakomybės klausimą, atsižvelgdamas į tai, kad drausminės atsakomybės taikymo senaties eiga

nutrūksta priėmus sprendimą iškelti drausmės bylą. Kasacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad drausminės atsakomybės taikymo senaties eigos nutraukimas galioja, iki bus galutinai (įsigaliojusių Advokatų garbės teismo sprendimu arba įsiteisėjusių teismo procesiniu sprendimu) išspręstas klausimas dėl drausminės atsakomybės taikymo. Tokiu atveju, kai teismas panaikina Advokatų garbės teismo sprendimą dėl šio padarytų procedūrinio pobūdžio pažeidimų, tačiau nenustato, kad sprendimas iškelti drausmės bylą buvo priimtas jau suėjus drausminės atsakomybės taikymo senaties terminui, drausmės byla perduotina iš naujo nagrinėti Advokatų garbės teismui

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. sausio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-42/2015

Dėl CPK 83 straipsnio 1 dalies 10 punkto aiškinimo

Atsakovė VšĮ Respublikinė Vilniaus universitetinė ligoninė priešieškiniu, be kita ko, pareiškė ieškovui reikalavimą dėl nuostolių atlyginimo. Pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai atsakovę įpareigojo sumokėti žyminį mokestį, tačiau nurodė skirtingus motyvus.

Kasacinis teismas konstatavo, kad įstatymų leidėjo tikslas buvo įstatymais nustatyti žyminio mokesčio už ieškinius (pareiškimus) mokėjimo išimtį (CPK 83 straipsnio 1 dalies 10 punkto) valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, pagal atliekamas funkcijas priskirtinoms viešojo administravimo institucijoms ir įstaigoms. VšĮ Respublikinė Vilniaus universitetinė ligoninė yra viešoji įstaiga, teikianti medicinos viešąsias paslaugas; ji nepatenka į viešojo administravimo subjektų sistemą. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad nagrinėjamoje byloje kasatoriui CPK 83 straipsnio 1 dalies 10 punktas netaikytinas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. sausio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-53/2015

Statybų teisė

Dėl normų, reglamentuojančių savavališkos statybos padarinių šalinimą, taikymo

Apžvelgiamą bylą nagrinėję pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai nustatė, kad ginčo pastato statybos neteisėtumą lėmė tai, jog atsakovui UAB „Pelėda“ neteisėtai valstybės įgaliotų institucijų buvo suteiktas ir perleistas nuosavybėn žemės sklypas. Tuo metu, kai buvo pastatytas ginčo pastatas, atsakovas sutarties pagrindu valdė žemės sklypą ir statybos leidimas ginčo pastatui statyti buvo galiojantis. Statybos leidimas ir statinio pripažinimo tinkamu naudoti aktas buvo pripažinti negaliojančiais dėl to, kad atsakovui neteisėtai buvo suteiktas žemės sklypas dėl Klaipėdos apskrities viršinininko administracijos teisių ir pareigų perėmėjo Nacionalinės žemės tarnybos prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos (kasatoriaus) ir Klaipėdos miesto savivaldybės neteisėtų veiksmų. Taigi, byloje susidarė specifinė situacija, nes pastatas buvo statomas esant galiojančiam statybos leidimui; šis tik vėliau teismų buvo pripažintas negaliojančiu. Jeigu neteisėta statyba kvalifikuojama kaip vykdyta pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą, tai jos padarinių šalinimas vykdomas pagal Statybos įstatymo 28¹ straipsnio nuostatas. Teismai, atsižvelgdami į byloje dalyvavusių asmenų nuomonę, nustatė, kad yra galimybė pertvarkyti atsakovo UAB „Pelėda“ pastato projektinę dokumentaciją taip, kad statybų teisėtumą būtų galima patvirtinti. Kasacinio teismo vertinimu, tokiomis aplinkybėmis bylą nagrinėję teismai pagrįstai taikė Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 2 dalies 3 ir 4 punktuose nustatytas savavališkos statybos padarinių pasekmes, įpareigodami atsakovą pertvarkyti pastato projektinę dokumentaciją, o valstybės įgaliotą institucijas – pagal pertvarkytus dokumentus išduoti naują statybos dokumentą bei informinti atsakovo teises į žemės sklypą. Pažymėtina, kad minėtos valstybės institucijos pastato nugriovimo atveju dėl savo neteisėtų veiksmų turėtų pareigą atlyginti žalą atsakovui UAB „Pelėda“ ir trečiajam asmeniui, kuriam ginčo pastatas yra įkeistas, todėl viešąjį interesą labiau atitinka galimybė įteisinti pastato statybą, įpareigojant kasatorių informinti ginčo žemės sklypo valdymą

atsakovui, negu įpareigoti jį nugriauti pastatą. Esminė kliūtis atsakovui gauti statybą leidžiantį dokumentą yra ta, kad jis nėra teisėtai žemės sklypo, ant kurio stovi ginčo statinys, valdytojas ir negalės gauti tokio dokumento, todėl nebus įteisintas žemės sklypo valdymas, o teisė valdyti žemės sklypą yra siejama su pastato statybos šiame žemės sklype teisėtumu. Taigi byloje susidarė padėtis, kai atsakovo savavališkai pastatytas pastatas negali būti įteisintas dėl to, kad jis nėra įgijęs teisių į žemės sklypą, kuriame stovi pastatas, o žemės sklypo kasatorius nesutinka formuoti, nes jame yra be statybos leidimo pastatytas pastatas. Kasacinis teismas pažymėjo, kad negali būti tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį atskirų teisių įgyvendinimas būtų susijęs taip, jog neįgyvendinus vienos teisės negalimas kitos teisės įgyvendinimas ir atvirkščiai. Atsižvelgdamas į tai, kad pagal Statybos įstatymo 3 straipsnio 2 dalį statytojo teisė gali būti įgyvendinama tik tuo atveju, kai statytojas žemės sklypą, kuriame statomas statinys, valdo nuosavybės teise arba kitais Lietuvos Respublikos įstatymų nustatytais pagrindais, kasacinis teismas sprendė, jog pirmiausia turėtų būti nagrinėjama galimybė suteikti atsakovui UAB „Pelėda“ žemės sklypo valdymo ir naudojimo teises, pvz., išnuomojant žemės sklypą, nustatant servitutą ir pan.

Pagal Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 2 dalies 1 punktą neteisėtų statybų atveju pareiga pašalinti jų padarinius tenka statytojui, tačiau padarinių šalinimo išlaidos turi būti atlyginamos visų kaltų asmenų lėšomis. Teismai nustatė, kad ginčo pastato neteisėtumas kilo iš minėtų valstybės institucijų neteisėtų veiksmų, o atsakovo UAB „Pelėda“ neteisėtų veiksmų nenustatė. Dėl to kasacinis teismas konstatavo, kad bylą nagrinėję teismai teisingai aiškino ir taikė Statybos įstatymo 28¹ straipsnio 2 dalies 1 punkto ir 4 dalies nuostatas, teisėtai ir pagrįstai įpareigojo atsakovą UAB „Pelėda“ nugriauti pastatą šių valstybės institucijų lėšomis.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. sausio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-72/2015

Bankroto teisė

Dėl atsisakymo iškelti bankroto bylą fiziniam asmeniui

Apžvelgiamą bylą nagrinėję pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai taikė Fizinių asmenų bankroto įstatymo (toliau – FABĮ) 5 straipsnio 8 dalies 2 punktą ir atsisakė pareiškėjams iškelti fizinio asmens bankroto bylą.

Pagal FABĮ 5 straipsnio 8 dalies 2 punktą teismas atsisako iškelti fizinio asmens bankroto bylą, jeigu paaiškėja, kad fizinis asmuo per paskutinius 3 metus iki pareiškimo iškelti bankroto bylą priėmimo tapo nemokus dėl CK 6.67 straipsnyje nurodytų sudarytų sandorių, pažeidžiančių kreditorių teises, neprivalėdamas sudaryti šių sandorių, ar kitokių veiksmų, kurie CK nustatyta tvarka laikomi nesąžiningais. Kasacinio teismo vertinimu, įstatymo tikslą atitiktų šios teisės normos aiškinimas, pagal kurį sąžiningumo aspektu būtų vertinamas pareiškėjų elgesys būtent per paskutinius 3 metus iki pareiškimo iškelti bankroto bylą priėmimo, turėjęs įtakos jų nemokumui. Kasacinis teismas padarė išvadą, kad teismai netinkamai aiškino ir taikė FABĮ 5 straipsnio 8 dalies 2 punktą, vertindami pareiškėjų veiksmus ne tik per paskutinių 3 metų iki pareiškimo iškelti bankroto bylą priėmimo, bet ir per ankstesnį laikotarpį.

Papildomai kasacinis teismas nurodė, kad, nors su pareiškėjo broliu sudaryta paskolos sutartis priskirtina CK 6.67 straipsnyje nurodytiems sandoriams ir dėl to preziumuojamas pareiškėjų nesąžiningumas, tačiau pagal FABĮ 5 straipsnio 8 dalies 2 punktą tam, kad CK 6.67 straipsnyje nurodytas sandoris būtų pripažintas sudarančiu pagrindą atsisakyti iškelti bankroto bylą, būtina, be kita ko, nustatyti, kad jis pažeidė kreditorių teises; kad tokio sandorio pareiškėjas neprivalėjo sudaryti; kad sandoris padarė įtaką pareiškėjo nemokumui. Nors teismai nustatė, kad pasiskolintas pinigines lėšas pareiškėjai panaudojo *ne įsiskolinimams ankstesniems kreditoriams sumažinti ar įsigyti likvidaus turto, o savo pačių reikmėms ir buities sąlygoms gerinti*, kasacinio teismo vertinimu, šių aplinkybių nepakanka pripažinti, jog tokio sandorio pareiškėjas neprivalėjo sudaryti. Siekiant įvertinti aptariamą sandorį pagal šį kriterijų, būtina nustatyti, ar pareiškėjai, būdami

nemokūs, pasiskolintas lėšas naudojo būtiniausiems, esminiams poreikiams tenkinti, kokia apimtimi pareiškėjai savo veiksmais (neveikimu) prisidėjo prie šių poreikių atsiradimo ar padidėjimo, ar šių poreikių nebuvo galima patenkinti kitais būdais, neprisiimant papildomų įsipareigojimų kreditoriams, ar šiems poreikiams patenkinti pasiskolintos lėšos buvo naudojamos protingai. Siekiant išsiaiškinti nurodytas aplinkybes, be kita ko, būtina nustatyti, kokias pajamas tuo metu gaudavo ir kokias išlaidas patirdavo pareiškėjai, kokie buvo jų būtinieji poreikiai, kaip buvo panaudotos jų pasiskolintos lėšos, kokių veiksmų jie ėmėsi, siekdami išvengti skolinimosi. Be to, būtina nustatyti, kokią reikšmę naujai prisiimti turtiniai įsipareigojimai turėjo bendrai pareiškėjų nemokumo dinamikai. Atsižvelgiant į tai, kad būtina nustatyti pirmiau nurodytas aplinkybes, apeliacinės instancijos teismo nutartis panaikinta ir byla gražinta apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. sausio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-65/2015

Dėl pareigos nustatyti actio Pauliana taikymo sąlygą – trečiojo asmens, sudariusio su skolininku laidavimo sutartį, nesąžiningumą – ir restitucijos taikymo, pripažinus laidavimo sutartį negaliojančia CK 6.66 straipsnio pagrindu

Bankrutuojančios įmonės administratorius ginčijo bankrutuojančios įmonės ir trečiojo asmens sudarytas laidavimo sutartis CK 6.66 straipsnio pagrindu. Bylą nagrinėję pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai, be kita ko, konstatavo ginčijamų laidavimo sutarčių neatlygintinumą, todėl sprendė, kad kasatoriaus nesąžiningumas juos sudarant nenustatinėtinas.

Kasacinis teismas nurodė, kad CK 6.66 straipsnio 2 dalyje nustatyta, jog dvišalį atlygintinį sandorį pripažinti negaliojančiu CK 6.66 straipsnio 1 dalyje įtvirtintu pagrindu galima tik tuo atveju, kai trečiasis asmuo, sudarydamas su skolininku sandorį, buvo nesąžiningas, t. y. žinojo arba turėjo žinoti, kad sandoris pažeidžia skolininko kreditoriaus teises. Neatlygintinis sandoris gali būti pripažintas negaliojančiu nepaisant trečiojo asmens sąžiningumo ar nesąžiningumo. Neatlygintiniais laikomi tokie sandoriai, pagal kuriuos sandorio šalis už jo įvykdymą iš kitos šalies negauna jokio atlygio. Tai reiškia, kad neatlygintinio sandorio atveju neegzistuoja priešpriešinė kitos sandorio šalies pareiga pateikti tam tikrą turtinio pobūdžio patenkinimą. Sprendžiant dėl to, ar reikia konkrečioje situacijoje nustatyti trečiojo asmens nesąžiningumą, būtina įvertinti tai, ar trečiasis asmuo, įgijęs ginčijamos sutarties pagrindu reikalavimo teisę skolininkui, turi ar turėjo tam tikrą turtinio pobūdžio pareigų skolininkui. Tik tokio sandorio atveju (kai trečiasis asmuo neturėjo jokių papildomų turtinių įsipareigojimų skolininko atžvilgiu) trečiojo asmens sąžiningumas ar nesąžiningumas neturi teisinės reikšmės pagal CK 6.66 straipsnio 2 dalį. Kasacinis teismas, atsižvelgdamas į laidavimo prievolės šalutinį ir sąlyginį pobūdį, jos akcesoriškumą, sąsajas su pagrindine prievole, kurios vykdymą laidavimas užtikrina, tiek pagrindinės, tiek laidavimo prievolių subjektus ir jų santykius, konstatavo, kad, sprendžiant klausimą dėl laidavimo sutarties atlygintinumo CK 6.66 straipsnio 2 dalies aspektu, būtina skolininko (laiduotojo) ir trečiojo asmens tarpusavio sutartinius santykius įvertinti kartu su laidavimu užtikrintomis pagrindinėmis prievolėmis. Tai reiškia, kad pagal CK 6.66 straipsnio 2 dalį nustatinėjant, ar trečiasis asmuo, sudarydamas su skolininku (laiduotoju) kreditoriaus ginčijamą laidavimo sutartį, turėjo priešpriešinę pareigą pateikti tam tikrą turtinio pobūdžio patenkinimą, būtina vertinti ne tik laidavimo sutartį, bet ir sutarties, iš kurios kylančių prievolių vykdymas yra užtikrintas laidavimu, nuostatas. Kasacinis teismas, įvertinęs laidavimo ir lizingo (kurių įvykdymas buvo užtikrintas laidavimu) sandorius, sprendė, kad yra pagrindas konstatuoti laidavimo sutarčių, ginčijamų *actio Pauliana* pagrindu, atlygintinumą CK 6.66 straipsnio 2 dalies prasme.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad apžvelgiamoje byloje, pripažinus ginčijamas laidavimo sutartis negaliojančiomis, restituciją reglamentuojančios CK 6.66 straipsnio nuostatos taikytinos kartu su Įmonių bankroto įstatymo (toliau – ĮBĮ) 35 straipsniu, lemiančiu jos taikymo *actio Pauliana* atveju specifiką (ĮBĮ 1 straipsnio 3 dalis). Kasacinis teismas konstatavo, kad, atsakovui

netekus teisėto pagrindo reikšti reikalavimą laidavimo sutarčių pagrindu įmonės bankroto byloje ir atitinkamai padidėjus kitų jos kreditorių galimybei patenkinti proporcingai didesnę savo reikalavimų dalį iš bankrutavusios įmonės turto ĮBĮ 35 straipsnyje nustatyta tvarka, bus apgintos ieškovo kreditorių, taip pat paties ieškovo interesai.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. sausio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-41/2015